Nr. 14. Lwów dnia 8. Kwietnia 1899. Rok XXXII. Tom LXII.

ROLNIK

ORGAN C. K. GALICYJSKIEGO TOWARZYSTWA GOSPODARSKIEGO

wychodzi w każdą sobotę.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką pocztową:
rocznie . . . . 4 złr. | półrocznie . . . . 2 złr.
w państwie austryackiem.

W Rosyi rocznie 5 rubli sr. — W W. Księstwie Poznańskiem 3 talary.

Członkowie galic. Tow. gospodarskiego płacący 5 złr. wkładki rocznej, otrzymują „Rolnika“ bezpłatnie.

Ogłoszenia zamieszcza się za opłatą 8 ct. od wiersza trzy razy łamanego, drobnym drukiem, albo za jego miejsce.
Przy częstszem inserowaniu oraz przy ogłoszeniach większych, znaczny rabat.
Ogłoszenia przyjmuje: Ajencja Ogłoszeń, Lwów, pasaż Haussmanna 9.
Manuskryptów nieumieszczonych nie zwraca się.
Reklamacye uwzględnia się tylko do wyjścia numeru następnego.
Przedruk bez podania źródła niedozwolony.

Redakcya i Administracya „Rolnika“ ul. Słowackiego l. 8. II. piętro.

TREŚĆ:

Chów Cieląt.

Z praktyki gospodarskiej, napisał M. S.

(Dokończenie.)

Z 3 albo 4 miesiącem ustaje pójło i wtedy, obok czystej wody na napój, daje się cielętom siano, śrutę zbożową i makuch na sucho. Mierna dawka owsa gniecionego w wzrastającej ilości do 750 gr. a u byczków do 1 klgr. jest bardzo odpowiednią.

Bardzo dobrą karmą dla cieląt okazały się przy doświadczeniach Oskara Lehmanna kiełki słodowe, które zalane gorącą wodą tak, aby dobrze nasiąkły, podaje się cielętom ciepłe. Najwyższa dawka kiełków wynosić może 2 klgr. na dzień i sztukę.

W okolicach, gdzie za mleko osiąga się wysoką cenę, starano się je zastąpić surogatami, z których zwłaszcza herbata z siana i zupa Liebiga okazały się wcale dobremi.

Herbatę z siania uzyskuje się przez ługowanie sieczki z dobrego siana, albo lepiej jeszcze potrawiu, z początku letnią a później wrzącą wodą. Zupę Liebiga sporządza się w następujący sposób: 280 gr. pszenicznej mąki zagotowuje się z 4 litrami wody i 2 litrami zbieranego mleka, po zagotowaniu dodaje się dalsze 2 litry mleka i 36 gr. roztworu dwuwęglanu potasu (2 części dwuwęglanu potasu na 11 części wody) poczem do gorącej jeszcze masy dodaje się 280 gr. słodu. Po półgodzinnem staniu, podczas czego zupę często się miesza, zagotowuje się ją raz jeszcze i przecedza.

Zupę tę podaje się cielętom letnią.

Po odłączeniu cielęcia aż do ukończenia roku, który ten pierwszy okres młodości zamyka, należy cielęta żywić dobrze. Jako pokarmy w tym okresie wskazane, odznaczają się owies, makuchy, ospy ziarn strąkowych, obok delikatnego siana i dodatku okopowych w zimie, a delikatnej trawy w lecie.

W lecie również można silne już cielęta wypuszczać na dobre pastwisko, dodając im w stajni odpowiednią z powyższych materyałów złożoną karmę. W braku dobrego pastwiska koniecznem jest urządzenie odpowiednich miejsc, na których by cielęta mogły używać dowolnie ruchu.

W drugim okresie rozpoczynającym się ukończonym rokiem a kończącym się wiekiem, w którym młode zwierzę staje się do użytku zdolnem, może i powinno być zwierzę mniej intenzywnie żywione, z jedynym wyjątkiem, jeżeli przeznaczone jest na bydlę opasowe. Bydło mleczne i pociągowe musi być słabiej żywione, zawsze jednak tak, aby jego rozwój i wykształcenie na tem nie cierpiało.

Siano, słoma i okopowe w zimie z miernym dodatkiem karmy treściwej, a dobre pastwisko w lecie, są najodpowiedniejsze.

Ilość potrzebnej substancyi suchej w czasie ssania lub pojenia wynosi wedle Kühna 2 klgr. na 100 klgr. żywej wagi, przy odłączaniu zwiększa się zwolna tak, aby przy wychowie bydła mlecznego do pół roku, przy wychowie bydła opasowego do $^{3}/_{4}$ roku, dochodziła 2·5 klgr. Od tej pory zwiększa się stopniowo ilość suchej substancyi u bydła mlecznego do 3 klgr. przy czem zwracać należy uwagę na to, czy zwierzę potem żywione będzie mniej lub więcej karmą objętościową. Przy wychowie bydła opasowego nawet i później ilość suchej substancyi nie powinna przekraczać 2·5—2·8 klgr. na 100 klgr. żywej wagi.

Ze względu na potrzebę wytworzenia silnych kości, zwracać trzeba pilną uwagę na dostateczną ilość soli

mineralnych w pokarmie, a w szczególności soli fosforowych i wapniowych, przyczem należy pamiętać, że dobre siano łąkowe najwięcej tego materyału dostarcza. Skoro więc cielę nauczy się jeść siano, daje mu się mniejsze, czem raz wzrastające ilości siana, tak, że z skończonym 12 tygodniem ilość ta 1—1·5 klgr. wynosi, a do skończonego roku do 4—5 klgr. dziennie dochodzi.

Przy nieodpowiednim składzie pokarmu można cielętom podać 12—15 gr. dziennie preparowanego fosforanu wapna. Jeżeliby się okazał brak tylko wapna, wskazanem będzie użycie szlamowanej kredy w ilości do 10 gr. dziennie.

Dążąc do wykształcenia u bydła własności wczesnego dojrzewania i dobrego wyzyskiwania paszy, bardzo łatwo wychować przyszłe bydło opasowe, wychów jednak przyszłego bydła mlecznego przedstawia pewne trudności.

Smutne w tym kierunku doświadczenia zrobili Riedesel i prof. Wilckens, który żywiąc cielęta w pierwszym okresie ich życia bardzo silnie, dochowali się bydła opasowego, kosztem znacznego zmniejszenia się mleczności.

Dla ścisłości zaznaczyć jednak musimy, że obaj powyżsi hodowcy wychowywali cielęta przy krowach a więc metodą ssania a nie pojenia.

Mając przez lat ośm pod swoim zarządem jedną z najmleczniejszych obór zarodowych bydła holenderskiego pozwolę sobie nakoniec opisać, praktykowany przezemnie sposób wychowu bydła mlecznego, który w rezultacie okazał się wcale dobrym, gdyż w ciągu lat 6 doprowadziłem przeciętny udój obory z 2792 do 3122 litrów, w stosunku zaś do wagi z 510 klgr. mleka na 100 klgr. żywej wagi do 597 klgr.

Cielęta zaraz po urodzeniu i oblizaniu przez krowę, umieszczało się w osobnej klatce, gdzie podawało się im mleko świeżo udojone w ilościach podanych w następującej tabelce:

Tydzień	Mleko		Owies gnieciony	Makuch lniany	Grys	Siano
	świeże	zbierane				
I.	6	—	—	—	—	—
II.	9	—	—	—	—	—
III.	9	—	—	—	—	—
IV.	9	3	—	—	—	—
V.	6	6	-	—	—	—
VI.	3	9	—	—	—	—
VII.	—	12	—	—	—	—
VIII.	—	12	0·25	0·125	0·125	—
IX.	—	12	0·25	0·125	0·125	0·5
X.	—	12	0·5	0·25	0·25	0·75
XI	—	12	0·5	0·25	0·25	1
XII.	—	12	0·5	0·25	0·25	1·5
XIII.	—	9	0·75	0·375	0·375	1·5
XIV.	—	9	0·75	0·375	0·375	1·5
XV.	—	6	0·75	0·375	0·375	1·5
XVI.	—	3	1·00	0·5	0·5	1·5

Po ukończeniu 4 miesięcy dostawały cielęta aż do ukończenia roku obrok składający się z 1 klgr. owsa gniecionego, 0·5 klgr. makucha, 0·5 grysu i do 5 klgr. siana. Obrok podawał się zmięszany z sieczką i siekanemi burakami, skropiony ropą solną. Buhajki po ukończeniu 6 miesięcy dostawały dodatek 0·5 klgr. bobówki. Jałóweczki wypuszczano z wiosną na dobre pastwisko lub w osobne zagrodzenia, dawano im jednak w stajni powyż podany obrok.

Po ukończonym roku utrzymywało się jałówki w lecie na pastwisku, w zimie zaś dostawały 1 klgr. makucha, 1 klgr. grysu, 6 klgr. buraków i 4 klgr. siana, z odpowiednim dodatkiem sieczki do obroku.

Po ukończeniu 7 kwartałów dopuszczało się jałówki do buhaja, tak, że z reguły w wieku 2½ lat zostawały krowami z przeciętną wagą około 550 klgr.

Buhajki pozostawały na powyższym obroku do 5 kwartałów wieku, w którym to czasie były już gotowe do użycia z wagą 400—450 klgr.

Do wychowu jednorocznego cielęcia spotrzebowywano:

Starania o podniesienie chowu drobiu w Bośni.

Coraz szersze koła rolników zaczynają się u nas interesować ubocznemi dotąd gałęziami gospodarstwa wiejskiego, mianowicie przedewszystkiem hodowlą drobiu, która ma znaczenie w naszym kraju bez wątpienia doniosłe, zwłaszcza dla okolic o rozdrobionej własności ziemskiej. Z samych dat statystycznych jakie niedawno podawaliśmy w Rolniku można mieć wyobrażenie, jakiem źródłem dochodu dla drobnego rolnika mógłby się stać chów drobiu, gdyby był należycie prowadzony i gdyby zbyt na te produkta był prawidłowo zorganizowany. Ale podniesienie chowu drobiu ogólne, bez należytego współdziałania wszystkich czynników do tego powołanych nie może posuwać się naprzód; najdzielniejszym z tych czynników jest w społeczeństwach uświadomionych samopomoc, zawiązywanie towarzystw i spółek i działalność tych stowarzyszeń. Gdzie tego nie ma, tam przecież także coś zrobić można przy dobrej woli, tam może pomódz, nieraz bardzo skutecznie, działalność i zachęta z góry od rządu. Obrazem takiego właśnie działania i zachęty z góry, wobec słabych albo żadnych objawów samopomocy wśród ludności samej są starania rządu austro-węgierskiego w Bośni i Hercogowinie około podniesienia różnych gałęzi gospodarstwa wiejskiego. Wśród wielu w tym celu utworzonych instytucyi zasługuje na uwagę zakład dla hodowli drobiu założony niedawno przez rząd w Prjedor nad Saną niedaleko Banjaluki. Jestto zakład na wielką skalę, mający na celu rozszerzenie chowu ras szlachetnych i wyuczenie ludności racyoalnego chowu a przytem uregulowanie stosunków zbytu.

W sprawozdaniach rolniczego rzeczoznawcy przy ambasadzie niemieckiej w Bukareszcie znajdujemy kilka interesujących szczegółów o tym zakładzie. Obejmuje on na 8 *ha* gruntu 34 kurników z odpowiednimi ogrodzeniami, co umożliwia oddzielenie rozmaitych ras i hodowlę czystej krwi, wylęgarnię na 300 kwok, zimowy kurnik dla piskląt, magazyny dla jaj, dla narzędzi i karmy, oraz kuchnię dla przygotowywania paszy. Nadto należy do zakładu nie wielka bażantarnia, 2 stawy i 2

Mleka świeżego	284	litrów.
„ zbieranego	819	„
Owsa . . .	260	klgr.
Makucha . .	130	„
Grysu . . .	130	„
Siana . .	1050	„

Na krotki czas przed ocieleniem przechodziły jałówki na karmę krów, składającą się w zimie z 1—1·25 klgr. makucha, 1·5 klgr. grysu, 5 klgr. siana, 10—15 klgr. buraków z odpowiednim dodatkim plew i sieczki i słomy ad libitum.

Udój mleka przy takiem żywieniu był następujący

w roku	1883	przeciętny udój	2792	czyli	510	na 100 klgr. wagi.
„ „	1884	„ „	2964	„	572	„ „ „ „
„ „	1885	„ „	2841	„	548	„ „ „ „
„ „	1886	„ „	305'	„	589	„ „ „ „
„ „	1887	„ „	3022	„	582	„ „ „ „
„ „	1888	„ „	3122	„	597	„ „ „ „
„ „	1889	(zaraza paska)	3065	„	553	„ „ „ „
„ „	1890	przeciętny udój	2834	„	545	„ „ „ „

Niestety oborę tę skrzyżowano Oldenburgami i w roku 1891 kiedy przyszły pierwsze krowy pół krwi Oldenburg wynosił przeciętny udój 2813 czyli 519 klgr. na 100 klgr. żywej wagi, w roku zaś 1892 .... 2410 litrów.

Nawożenie drzew owocowych.

Obecnie i w ogrodnictwie zdobywają sobie nawozy sztuczne oraz szersze zastosowanie, szczególnie zaś do nawożenia drzew owocowych nadają się łatwo rozpuszczalne nawozy, które szybko rozdzielając się w wilgoci ziemnej, zasilają drzewo. W Niemczech z inicyatywy Tow. roln. niem. i saskiego Tow. sadowniczego od szeregu lat prowadzą próby z nawożeniem drzew owocowych a ich wyniki streścić można w następujących punktach.

1. Drzewa owocowe potrzebują podobnie jak inne gosp. rośliny głównie nawożenia azotem, kwasem fosforowym, potasem i wapnem. 2. Ilość nawozu należy obliczać podług przestrzeni objętej obwodem korony drzewa. 3. Przy użyciu nawozów sztucznych należy użyć na 1 metr kwadratowy zasięgu korony 7 *gr.* siarkanu amonowego albo 9 *gr.* saletry chilijskiej, dalej 5 *gr.* superfosfatu (15%), 27 *gr.* kainitu, 10 *gr.* wapna gaszonego; Gdzie gleba w wapno bogata to go, rozumie się, dodawać nie trzeba. 4. Przy użyciu gnojówki liczy się jej ½ litra na 1 metr kwadratowy z dodatkrem 5 *gr.* superfosfatu. 5. Nawozić należy w jesieni po opadnięciu liści, lub w ciągu łagodnej zimy a wreszcie i z wczesną wiosną — saletrę daje się zawsze na wiosnę. 6. Użycie tomasyny pod drzewa zamiast superfosfatu nie jest wskazanem, gdyż nie rozdziela się należycie w ziemi i wskutek tego nie działa. 7. Używając do nawożenia kompostu można do kup kompostowych dodawać tomasyny z dobrym skutkiem. 8. Nawozy trzeba rozsypać lub rozlać pod drzewem na całej przestrzeni i pod koroną i przykopać tak głęboko jak się tylko da bez uszkodzenia korzeni. 9. Gdzie kopać trudno tam można nawóz rozpuszczony i za każdym razem dobrze wymięszany z wodą wlewać do dziur porobionych świdrem lub żelazem; na 1 m^2 robi się jedną dziurę 40—50 *cm.* głęboką i w nią wlewa się stosowną ilość nawozu. Wapno jednak należy dawać zawsze suche na wierzch. 10. Przy sadzeniu drzewek w doły poprzednio wybrane okazało się dobrem dawać na 1 dół o 1 *m.* średnicy i 1 *m.* głębokości 3 *kg.* mąki kostnej, 5 *kg.* kainitu, 1 *kg.* wapna albo 1½ *kg.* mąki rogowej, 4 *kg.* mąki Tomasa, 5 *kg.* kainitu i 1 *kg.* wapna.

K. M.

Płodozmian w ogrodzie warzywnym.

(Podług Clausena).

Przy uprawie ogrodowej warzyw ziemia powinna być obficie nawieziona i z tego też względu mniej zwraca się uwagi na potrzebę stosownego zmianowania płodów. A przecież ma ono z wielu względów nie małe znaczenie. Pomimo wielkiej różnorodności uprawianych warzyw można je podzielić na pewne grupy, które po sobie następują regularnie i w ten sposób wyzyskać lepiej nawóz dawany do ogrodu, bez marnowania go niepotrzebnie. Zwłaszcza w ogrodach wiejskich, gdzie często dla zasilenia ogrodu pod warzywa ujmuje się znaczniejsze ilości nawozu z folwarku, należy z tym nawozem o ile możności oszczędnie postępować a wyzyskiwać należycie.

Wobec różnych wymagań rozmaitych roślin, przy zachowaniu pewnej kolei uprawy, pewnego rodzaju zmianowania, osiąga się pewniejsze plony i lepszy podukt, a nie małą korzyścią jest i to, że w takim razie pasożyty różne i szkodniki nie mnożą się tak łatwo i szybko jak przy uprawie ciągle jednej rośliny na tem samem miejscu.

---

schroniska dla drobiu wodnego, w których można odchować rocznie do 1000 gęsi i kaczek.

Hoduje się głównie drób użytkowy: mianowicie kury Plymouth Rocks, Langszany, Minorki, Andaluzyjskie i Houdany, dalej gęsi emdeńskie i kaczki Rouen i Peking; nadto trochę bażantów, do których wylęgania używa się kurek karłowatych. Zresztą używa się do wysiadywania kwok rasy kochinchińskiej i bramańskiej, które się do tego znakomicie nadają. O indykach również nie zapomniano.

Zakład przyjmuje do obsługi synów gospodarzy wiejskich, którzy potem wiadomości nabyte u siebie w gospodarstwie zużytkować mogą. Nadto odbywają się w zakładzie kursa praktyczne hodowli drobiu, produkcyi kapłonów i pulard. Aby zaś przyspieszyć podniesienie hodowli drobiu w kraju, wogóle rozdaje zakład podchowany drób bezpłatnie za pośrednictwem starostw i stacyj rolniczych*). Te ostatnie prowadzą również o ile możności hodowlę drobiu i rozdają jaja do wylęgania, oraz drób młody podchowany, okolicznej ludności bezpłatnie. Sam zakład w Prjedor rozdaje w ten sposób 15 do 20 tysięcy jaj i do 2000 sztuk drobiu rocznie. Obdarowani obowiązani są oczywiście użyć otrzymane jaja i drób do dalszej hodowli, ktoby je zaraz zjadł, już więcej takiej zapomogi nie dostanie.

Zadaniem zakładu jest także ułatwienie zbytu produktów hodowli drobiu przez organizacyę wywozu na wielkie rozmiary.

W zaniedbanym dotąd pod tym względem kraju, jakim była Bośnia, spodziewa się rząd austro-węgierski szybko dopiąć celu i nie szczędzi też jak widzimy kosztów na pożyteczne instytucye. U nas nie możemy się spodziewać takiej działalności — z góry — mamy jednak inny o wiele pożyteczniejszy środek w ręku, samopomoc, bylebyśmy go użyć chcieli i umieli, a spieszyć się trzeba, bo inaczej uprzedzą nas kraje, nawet tak dotąd w tyle stojące jak Bośnia, a z każdym rokiem walka z powstającą konkurencyą staje się trudniejszą.

Dr. T. K

*) Por. Rolnik 1898, Nr. 42.

Zastosowanie zresztą takiego zmianowania nie przeszkadza uprawie kilku roślin po sobie w ciągu 1-go roku. Dla użytku naszych gospodyń podajemy poniżej projekt zmianowania w ogrodzie warzywnym podany przez p. Clausena.

W pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na wymagania nawozowe różnych warzyw i do tego kolej uprawy zastosować, aby n. p. nie dawać zaraz po nawozie roślin takich, które nawożenia świeżego nie znoszą.

Najodpowiedniej jest podzielić ogród warzywny na 4 kwatery: pierwszą zasadza się trwałemi t. j. wiele lat trwającemi roślinami, jak n. p. szparagi, chrzan, rabarbar a także n. p. truskawki i poziomki. Ta kwatera wymaga corocznego zasilenia nawozem. Po szeregu lat wypadnie te kultury przenieść na inne miejsce na jedną z trzech pozostałych części. Na trzech pozostałych kwaterach odbywa się zmianowanie w sposób następujący: Co roku jedną z nich nawozi się dobrze obornikiem i na tej daje się warzywa, które nawóz świeży znoszą i dobrze go wyzyskują. Nie wyklucza to zresztą i tego, że w ogrodzie intenzywnie prowadzonym jeszcze i na innych kwaterach pod poszczególne płody nawozi się tu i owdzie dla zasilenia wegetacyi,

Warzywa możemy podzielić na 3 grupy roślin: najwięcej, średnio i najmniej wymagających, z tych pierwszą zasiewa się zaraz na nawozie, drugą w roku następnym a trzecią w roku trzecim i w ten sposób obsiewa się wszystkie 3 kwatery ogrodu.

W tabelce załączonej podajemy to ugrupowanie warzyw.

	I. kwatera	II. kwatera	III. kwatera
Na nawozie świeżym	Kapusta biała	Kapusta bruk-	Groch
	„ czerw.	selska	Fasola szpara-
	„ włoska	Endywia	gowa
	Kalafiory	Pietruszka	Fasola piecho-
	Jarmuż	Marchew	tna
	Kalarepa	Rzodkiew	Fasola tyczko-
	Sałata	Ćwikła	wa
	Szpinak	Rzepa	Buraki
	Karczochy	Szalotka	Karpiele
	Selery	Cebula	Kmin
	Chrzan	Czosnek	Koper
	Majeranek	Ziemniaki	
	Ogórki	Mak	
	Pory	Bób	
	Kukurudza cu-		
	krowa		
	Dynia		

Nie należy się jednakże zbyt niewolniczo trzymać tego spisu, gdyż jak wiadomo chodzi przedewszystkiem o najlepsze wyzyskanie przestrzeni, zatem gdy jeden plon z grządek się ustąpi trzeba rozsadzać co innego, a mianowicie to, co właśnie w tym czasie rozsadzać można, tak aby dwa lub trzy plony w roku z jednego miejsca zebrać.

Jako przedplony nadają się n. p. rzodkiew, groch wczesny, sałata, rzepa wczesna; jako poplon zaś kalafiory, jarmuż i brukiew.

Na ostatku podaje Clausen kombinacyę śródplonów, bardzo dogodną mianowicie n. p. sadzenie szalotki albo sałaty na tych grządkach co ogórki. Szalotkę sadzi się wcześnie w rzędy po parze o 10 cm. od siebie odległe, między parami zostawia się miejsce na ogórki. Gdy ogórki się wysiewa, to szalotka czy sałata już są dobrze rozrosłe a zanim ogórki się należycie rozwiną, to tamte warzywa już są dawno zebrane. Na szybki wzrost ogórków wpływa przedewszystkiem podlewanie pilne wodą z dodatkiem gnojówki lub guana.

Czy istnieje obowiązek ubezpieczenia robotników drenarskich.

W Verwaltungsgerichtshof-Erkenntnisse podaje Budwiński co następuje:

„Drenowanie podług ustaw zaliczać należy do robót melioracyjnych opartych na planie i technicznych środkach wykonania. Powinny być zaliczone do robót ziemnych budowlanych, do których, jak wogóle do robót ziemnych, nie używa się materyałów budowlanych. Drenowanie należy do szczególnych robót rolniczych i dla tego w zasadzie powinno podlegać ubezpieczeniu. Wyjątek stanowią roboty drenarskie wykonane przez właściciela, jego domowników **i miejscowych mieszkańców, którzy nie wykonują drenowania jako rzemiosła**".

Na podstawie ostatniego zdania powinny być zatem wszelkie roboty drenarskie wykonywane przez zwykłych robotników rolnych, nie specyalnie pracujących w drenowaniu, jako w rzemiośle, **wolne** od ubezpieczenia od wypadków i na tą opinię należy się powoływać w rekursach.

Inżynier Jan Blauth.

KRONIKA.

Stacya kontroli nasion w Czerniowcach założoną została przy tamtejszej krajowej średniej szkole rolniczej a kierownikiem jej mianowano dyrektora tejże szkoły p. E. Baiera.

Zastosowanie elektryczności w rolnictwie. Na ostatniem Walnem zgromadzeniu Towarzystwa kółek rolniczych, ogólne zainteresowanie wywołało sprawozdanie p. W. Łubieńskiego, o zawiązanej spółce celem urządzenia centralnej wielkiej stacyi elektrycznej dla powiatów szamotulskiego i obornickiego. Celem tej stacyi będzie głównie dostarczyć taniej siły motorycznej dla celów rolniczych; i to dla orki, obrotu maszyn i oświetlenia wszystkich majątków, przystępujących do rzeczonej spółki. Nadzwyczajna taniość zachęca okolicznych właścicieli do korzystania z układów, rozpoczętych z towarzystwem „Helios". Zoranie jednego hektara za pomocą elektryczności na 14 cali, kosztować ma 12 złr., motor o sile 8 koni płacić się będzie za godzinę 71 ct., a oświecenie lampą elektryczną o sile światła 8 świec normalnych kosztować ma półtora ct. na godzinę.

O środkach polepszenia losu służby folwarcznej i robotników rolniczych obradowała ankieta zwołana z inicyatywy Wydziału krajowego Niższej Austryi. Uznano ogólną potrzebę najspieszniejszego zorganizowania i wprowadzenia w życie ubezpieczeń robotników rolniczych i czeladzi na wypadek starości niezdolności i do pracy, coby przyczyniło się w bardzo znacznym stopniu do poprawienia ich położenia Dalej żądano ogólnie utworzenia publicznych t. zw. giełd pracy dla rolnictwa i publicznych wykazów potrzeby robotników.

Ogólny Związek hodowców i handlarzy bydła we Lwowie. W dniu 20. marca b. r. odbyło się Walne zgromadzenie tego dla rolników niezmiernej doniosłości Towarzystwa pod przewodnictwem prezesa rady nadzorczej p. Mieczysława hr. Dunina Borkowskiego. Ze sprawozdania przedłożonego przez dyrekcyę wyjmujemy następujące daty. Z końcem r. 1898. t. j. po upływie zaledwie sześciomiesięcznej działalności Towarzystwo liczyło członków 93, którzy deklarowali na udziały kwotę 96.000 złr. i wpłacili gotówką na poczet deklarowanych udziałów 35.000 złr. Pożyczek na zastaw bydła udzieliło Towarzystwo po koniec grudnia r. 1898. w łącznej kwocie 205.899 złr. 56 ct. za które spłacono po dzień 31. grudnia 1898, kwotę 61.552 złr. 13 ct. Oprócz tego udzielono po dzień 31 grudnia 1898, lwowskiej Spółce rzeźników, którą dyrekcya stworzyła, celem ułatwienia członkom zbytu towaru we Lwowie, kredyt do wysokości 30.264 złr. 46 ct., a spółce handlarzy nierogacizny kredyt do wysokości 12.969 złr. 67 ct.

Jeżeli się zważy na krytyczne i niepewne stosunki kredytowe drugiej połowy zeszłego roku, oraz, że Towarzystwo zale-

dwie kilka miesięcy istniało, to daty wyżej podane świadczą z jednej strony o wielkiem zainteresowaniu się rolników nowem Towarzystwem i jego żywotnością, a z drugiej strony o zapobiegliwości i energii zarządu młodego Towarzystwa. To też działalność tego zarządu spotkała się na Walnem zgromadzeniu z ogólnem uznaniem.

Ze żywem zadowoleniem przyjęło również Walne zgromadzenie zapowiedzianą przez dyrekcyę zmianę statutu w kierunku zmniejszenia wysokości udziałów, gdyż dotychczasowa wysokość deklarowanego udziału 1000 złr., odstrasza wielu od przystępowania do Towarzystwa. Po udzieleniu dyrekcyi absolutoryum wybrano do komisyi rewizyjnej pp. Dra Emila Byka adwokata kraj., Franciszka Rozwadowskiego dyrektora Towarzystwa kred. ziem. i Stefana Sękowskiego marszałka rady powiatowej w Mielcu.

DROBNE WIADOMOŚCI.

Wylęganie. Jaja gęsie, kacze i indycze potrzebują 4 tygodni, kurze 3 tygodni do wylęgnięcia. Pod kokoszę daje się 12 jaj kurzych, albo 9 kaczych lub indyczych. Indyczce można podłożyć 24 jaj kurzych albo 20 indyczych lub kaczych a 15 gęsich. Jaja do wylęgania przeznaczone mają być przechowane leżąco i nie starsze jak 4 tygodnie. Wybierać należy prawidłowe piękne jaja bez zgrubień na skorupie.

Przygotowanie nasienia buraków do sadzenia. Często się zdarza, że buraki wschodzące giną wkrótce wskutek pasożytów, mianowicie grzybków i bakteryj, których zarodniki mogą siedzieć na osłonce kłębka nasieniowego. Aby więc te zarodniki zniszczyć, radzi prof. Franck przed siewem buraków bajcować nasienie w 3% rozczynie karbolu (wodzie karbolowej) przez parę godzin, poczem się je suszy przed wysadzeniem.

Poprzednie sztucznie wywołane skiełkowanie buraków, przez namoczenie w gnojówce lub przez użycie t. zw. kiełkownika Baranowskiego, daje dobre rezultaty, gdy się ma małe ilości do sadzenia i gdy się trafi na dobrą przepadzistą porę po sadzeniu. Wogóle jednak skiełkowanie poprzednie nie przyjęło się powszechnie w praktyce gdyż czasem zawodzi Nasienie nadkiełkowane jest potem mniej odporne przeciw suszy jak i przeciw mrozowi lub długotrwającej zimnej wilgoci.

W razie jednak korzystnej pory trzeba przyznać, że przez kiełkowanie przyspiesza się wzejście regularne i lepszy rozwój roślin a zatem i plon wyższy się otrzymuje.

Pstrągi tęczowe w stawach karpiowych. Turyngski związek rybacki poleca dodatek pstrągów tęczowych do stawów z karpiami, przez co można otrzymać większy wydatek w rybach. Roczne kroczki pstrągów osiągnęły w ciągu jednego roku wagę $^1/_4$—$^3/_4$ *kg* a w drugim roku wagę 1—1$^1/_4$ *kg*. Taki przyrost łatwo osiągnąć, jeżeli się rybom daje żaby, robaki, ślimaki, chrabąszcze, pędraki, odpadki mięsne i t. p. zrazu posiekane później całe. Stawy, w których żaby bardzo się rozmnożyły i odbierają karpiom pożywienie, mogą być oczyszczone z żab w krótkim czasie przez obsadę pstrągami tęczowemi. Dodawać należy pstrągów około $^1/_3$ część zwykłej obsady karpiami. O tem jednak nie zapominać, że stawy bardzo płytkie, w których woda ogrzewa się czasem nad 24 R., nie nadaje się dla pstrągów zupełnie.

Środek przeciw pchełkom na rozsadzie kapusty. Ogrodnicy około Orleanu zasiewają wraz z kapustą nasienie tatarki (hreczki) tak aby razem wschodziła. Hreczka ma zupełnie chronić od napadu pchlicy na młodą rozsadę. Środek to bardzo łatwy, a może skuteczny.

Dobra maść ogrodnicza. Dla każdego posiadacza sadu i miłośnika owoców jest dobra maść ogrodnicza artykułem niezbędnym. Mnóstwo rodzajów maści znajduje się w handlu, ale rzadko który odpowiada swemu zadaniu. Z tej przyczyny podajemy przepis na maść ogrodową, wypróbowaną przez p. I. Brzezińskiego w ogrodzie studyum rolniczego w Krakowie podług jego opisu w „Ogrodnictwie“, autor nazwał ją maścią „Prądnicką“. 250 *gr.* żywicy i 150 *gr.* białej smoły szewskiej roztapia się na ogniu aż do płynności, dodaje się 50 *gr.* roztopionego łoju a następnie wlewa się cienkim strumieniem i mieszając ciągle 100 *gr.* mocnego spirytusu Do tego dadaje się 100 *gr.* ochry w proszku i miesza dokładnie — a następnie zlewa się płyn do puszek blaszanych, słoików i t. p., które muszą być szczelnie zamknięte jeżeli maść ma być długo przechowywaną. Co do własności jest maść ta zupełnie podobną do sławnej i za najlepszą dotąd uważanej maści francuskiej Lhomme Lefort, posiada zwłaszcza w wysokim stopniu, jak i ta ostatnia, własność wpływania na szybkie zabliźnienie się okaleczeń.

Wścieklizna u bydła rogatego. W pewnej okolicy w Niemczech wybuchła w kilku oborach choroba, którą z razu trudno było zdefiniować; występowała nagle i powodowała dość prędko śmierć bydląt. Zwierzęta okazywały skłonność do biegania, odosobniania się, straciły chęć do jadła i nie przeżuwały. Udój mleka zmniejszył się bardzo szybko, puls był normalny. Od czasu do czasu krowy kopały zawzięcie i można było spostrzedz drżenie mięśni. W początku choroby uderzało dziwne nie naturalne trzymanie głowy i rozszerzenie źrenic, jako też i silne ciągłe pragnienie, w pierwszych chwilach Później rozwijały się symptomy paralitycznego porażenia. Wpędzono pewną ilość krów do stawu, weszły chętnie, głęboko, ale nie mogły wody połykać. W końcu następowały gwałtowne konwulsye i śmierć.

Kulawizna kurcząt młodych. Zdarza się często szczególnie w większych zakładach hodowli drobiu, że kurczęta zupełnie zdrowo wylęgłe zaczynają cierpieć na nogi. Powodem jest ostry piasek, jakim wysypują podłogę w kurniku lub za zimna posadzka kamienna lub cementowa. Wysłanie jej sianem pokrajaną słomą lub sieczką zapobiega złemu. Tylko około korytek z paszą trzeba wysypać piaskiem.

Pytania i odpowiedzi.

Pytanie 14. Proszę o podanie polecenia godnej odmiany wczesnych stołowych ziemniaków?

Z. X. B.

Pytanie 15. Czy kto z Szan. Czytelników nie zasiewał lucerny chmielowej (*Medicago lupulina, Hopfenklee*) w życie ozimem na ziemi lekkiej, aby ją przyorać potem jako nawóz zielony? Proszę o podanie wyniku.

F. S. z R.

Pytanie 16. a) Jak i z jakiego materyału należy sporządzać podłogi pod konie (robocze i cugowe) i z jakiego materyału chodniki w stajniach końskich? b) To samo co do obór dla krów i jałownika?

Pytanie 17. O ile wpływa karmienie krów dojnych ziemniakami na ilość i jakość mleka wogóle? W szczególności: Czy i o ile skutki takiego żywienia krów na wiosnę, ze względu na wyjność i dobroć mleka, oraz ze względu na zdrowie krów — rozciągają się na czas późniejszy, a mianowicie na czas, gdy po zaniechaniu rzeczonej karmy krowy zaczynają chodzić na pastwisko? Jaki jest wpływ takiej karmy na rozwój płodu, oraz jaki jej wpływ na zdrowie cielęcia ssącego?

Pytanie 18. Proszę o wskazanie 2 najlepszych odmian ziemniaków średnio-wczesnych i 2 najlepszych odmian późnych.

J. O. w Win.

Pytanie 19. Jak lepiej postąpić w wypadku, gdy 14-to miesięczna jałówka odlatowała się: czy lepiej jest jałówkę taką po ocieleniu i odkarmieniu przez dni 10 cielęcia, przestać zupełnie doić, celem możliwego rozrośnięcia się jej i nie odlatować ją aż po skończonych 3 latach wieku, czy też pogodzić się z stanem rzeczy i doić dalej taką krówkę?

Z. M. w Zach.

Wiadomości handlowe.

Ziemiopłody.

Lwów, 7. kwietnia. Pszenica 9.——9·50, na termin —·—, żyto 7·——7·50, na termin —·—, owies obroczny 6·25—6·50, jęczmień pastewny 5·50—6·— browarniany 6·50—7·50, rzepak 10·50—11·—, groch pastewny 5·70—., do gotowania 6·50—8·—, wyka 5·——5·50, bobik 5·——5·50, hreczka 7·50—8·50, kukurudza nowa —·— —. stara, 5·——5·30; chmiel za 56 kg., —·——·—, koniczyna czerwona 45·—55·— biała 30·——50·—, szwedzka 50·—55·—, tymotka 17·——20·—, spirytus paritas Tarnopol gotowy 15·——15·25, na termin 16·——·—16·50.

Usposobienie na giełdach od wczoraj nieco lepsze; u nas tendencya niezmienna.

Bank rolniczy we Lwowie.

Płacono 100 *kg.* loco	Przemyśl 17. marca	Tarnopol 16. marca	Stanisławów 30. marca	Czerniowce 4. kwiet.
Pszenica	8·75—9·50	9·30—9·50	9·75	9·—·—
Żyto	7·——7·50	7·——7·30	7·70	7·50—7·60
Jęczmień browarny .	5·50—6·—	6·——6·25	6·50	6·——6·50
„ na krupy . .	—·—	6·70—6·75	—·—	—·—
Owies	6·——7·—	5·80—6·10	6·50·—	5·80—5·90
Kukurudza	5·——6·—	5·——5·30	5·25·—	4·75—·—
Hreczka	7·——8·—	6·——7·10	7·—·—	—·—
Groch	6·——9·—	6·——9·—	6·—	6·25—7·25
Fasola	6·——9·—	7·——7·50	7 ——5·75	6·50—6·75
Wyka	—·—	—·—	—·—	—·—
Bobik	5·——5·50	—·—	5·50·—	6·50—6·75
Koniczyna czerwona .	—·—	30·—·46—	40·—	40—44
Rzepak	—·—	—·—	—·—	—·—

Wiedeń, 27. marca. (*Giełda zbożowa*). Pszenica na wiosnę —·— do 9·86, żyto na wiosnę —·— do 8·08, owies na wiosnę —·— do 6·08, kukurydza na maj czerwiec do 4·81.

Spirytus za 1 hl. 100% *Lwów* 17. marca paritas *Tarnopol* 15·50—15·75 na termina 16.50 do 17.—. *Wiedeń* 18·10—18.30 *zł. Czerniowce* 4. kwietnia. Spirytus gotowy 15·85—16·—; na termina —·—

Bydło i świnie.

Lwów, 29. marca. Za woły przeciętnej żywej wagi 400—500 kilo płacono po 25—30 zł. za krowy „ „ „ 350—500 „
„ „ 22–26 „ „ buhaje „ „ „ 400—600 „
„ „ 24—28. Ceny mięsa w rzeźni, tylne od 40—46, przednie 46—55 za kilo. Widoki dobre.

Wiedeń, 27. marca. Spęd 3666 sztuk, mniejszy o 900 jak w poprzednim tygodniu. Płacono za galicyjskie prima, 33—36 złr, towar średni 30—33 złr. Targ ożywiony.

Praga, 27. marca. Spęd z Galicyi 734, sztuk. Płacono za woły, towar średni 29—33 złr., prima —·— złr. Krowy od 25—29 złr. Buhaje 30—35 złr. za 100 kilo żywej wagi. Targ dobry.

Berno morawskie, 23. marca. Spęd 145 sztuk; płacono za woły średnie $33\frac{1}{2}$— sekunda 28—32, złr. za 100 kilo żywej wagi. Targ słaby.

Ogólny Związek handlarzy i hodowców bydła
we Lwowie, ul. Kopernika 7.

Redaktor odpowiedzialny *Dr. Kazimierz Miczyński.*
Nakładem galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego.

OGŁOSZENIA.

V. MAŠEK

wielki zakład ogrodniczy
i hodowla nasion
w Turncv (Czechy)

poleca

najlepsze Nasiona

warzywne, kwiatowe, gospodarskie leśne i traw.

Prawdziwe Haarlemskie cebulki kwiatowe

Szczepy owocowe we wielkim wyborze.

Krzewy ozdobne

owocowe i do żywopłotów.

Konifery, róże.

Sadzonki truskawek i poziomek.

Rośliny szklarniowe i cieplarniane.

Rośliny kwitnące

na kobierce, grupy, rośliny pnące.

Przyrządy i artykuły ogrodnicze.

Bukiety, wieńce, wiązanki

i wszelkie prace bukieciarskie o każdej porze roku.

Przesyłka za pobraniem.

Illustrowany cennik franco

PIERWSZY GALICYJSKI

DOM DLA ZIEMIAN

WE LWOWIE

poleca

NASIONA

badane przez

Krajową Stacyę Botaniczno-Rolniczą w Dublanach.

Prosimy zażądać

cennika zbóż jarych, cennika koniczów, traw, buraków, kukurudz i t. d., cennika warzyw i kwiatów.

Wysyłka bezzwłoczna.

Do wydzierżawienia

od 1. kwietnia r. b. dwa folwarki i gorzelnia, 750 morgów obszaru roli i łąk z budynkami mieszkalnymi i gospodarskimi, z obsiewem zimowym, w dobrem położeniu, 14 km od kolei, 5 km. od młyna amerykańskiego, korzystny zbyt zboża na miejscu. Zgłoszenia **Zarząd dóbr w Żurawnie**

TRAWA MIODOWA

(*Holcus lanatus*).

własnego zbioru z Obszaru dworsk. **Borówna**, nasienie świeże i pewne na grunta suche lub mokre, zupełnie liche, na pastwiska wyborna roślina raz zasiana trwa kilka lat. **Jeden korzec** wraz z workiem kosztuje **3 złr. w. a.**, przy zakupnie naraz **10 korcy** dodaje się dwa korce bezpłatnie; na wagę **100 kilo 20 złr.** Zamówienia uskutecznia **J. Bulsiewicz** w **Bochni**.

Na wiosnę

niezbędny podręcznik dla każdego rolnika.

Wydawnictwo subwencyonowane przez c. k. Ministerstwo rolnictwa.

Dr. Weinzierla: O zestawianiu i uprawie mieszanek traw

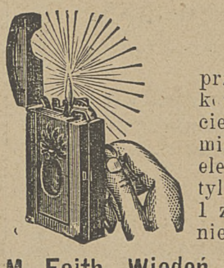
(z tablicą wysiewów)

tłómaczył B. Pobóg Gurski.

Książka ta, której pochlebną ocenę umieścił „Rolnik“ w nrze 48 z r. 1898, daje rolnikowi bardzo cenne wskazówki dotyczące podsiewania łąk, zakładania łąk sztucznych, siania mieszanek koniczowych i t. p.

== Cena księgarska 50 ct. ==

Członkowie Towarzystwa gospodarskiego mogą otrzymać książkę tę przez Redakcyę „Rolnika po zniżonej cenie 40 ct.

„Electra“

Samozapalny kieszonkowy przyrząd z lampką kieszonkową. Za zwykłem pociśnięciem występuje jasny płomień. Cena niklowego bardzo eleganckiego tego przyrządu tylko 1 złr. Z przesyłką 1 złr. 20 ct. lub za pobraniem 1 złr. 40 ct.

M. Feith, Wiedeń, II. Taborstrasse II/B.

3—3

Do tępienia pszonaku

(Gorczycy polnej)

Aparaty przewoźne do skrapiania wielkich przestrzeni, także przenośne na plecach ROZPYLACZE dla mniejszych posiadłości, rozmaitych systemów i konstrukcyi, dostarcza po cenach fabrycznych

Ig. Heller,

WIEN II/2 Praterstrasse 49.

Szczegółowe ceuniki na żądanie gratis i franco. 5—20

Na siew wiosenny

Duży groch Victoria	10	złr.	50 ct.
Pszenica jara Bursztynka	10	„	50 „
Pszenica jara biała	10	„	50 „
Jęczmień Hanna-Pedigrée	9	„	— „
Owies Kanarek Duppawski	9	„	— „
Owies Probstajski	9	„	— „

Licząc za każde 100 kg. netto wagi wraz z workiem.

Zarząd dóbr

Kamionka-Lipnik

poczta i stacya kolejowa w miejscu.

5—8

Zarząd dóbr Rakowa poczta Bołszowce sprzedaje kartofle „Taczała“ wczesne i „Atheny“ późne, bardzo plenne i wytrwałe po 1 złr. 50 ct. za 100 kilo, loco stacya Skomorochy stare.

2—2

Zarząd dóbr Torskie ma na sprzedaż kartofle „Tausztyner“, zawierające 23·5% skrobi, loco stacja kolejowa Turskie, cena 130 złr. w. a. za jeden wagon, t. j. 100 cntr. 1—3

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki we Lwowie ul. Łyczakowska l. 3.